

Kontradikcije Brexita

BREXIT IPAK NIJE EXIT

Ovih dana, skoro četiri mjeseca nakon Brexita, ispostavlja se da nije bilo suludo očekivati da će referendum, taj ultimativni demokratski način odlučivanja, sveden na binarni izbor i ogoljene argumentacije o budućnosti jedne zemlje, donijeti više pitanja nego odgovora. Raspisan prije zbog potreba tamošnjih političkih elita, nego zbog istinskih demokratskih refleksa, referendum je strmoglavio Ujedinjeno Kraljevstvo u period političke i ekonomske neizvjesnosti, sve dok nova vlada pokušava da neutrališe kontradiktorne sile koje “razdiru” unutrašnju političku scenu.

Kako prerezati legislativnu vrpcu...

Pitanja se roje i pošto je premijerka UK Theresa May, nakon mjeseci ponavljanja tautološke mantre “Brexit je Brexit!”, na godišnjoj konferenciji Konzervativne stranke početkom oktobra iznijela okvirni plan za naredne korake britanske vlade u brakorazvodnoj parnici sa Evropskom unijom (EU). Prvi put nakon 23. juna su britanski (ali i evropski) političari, građani i firme imali priliku da zavire u crnu kutiju Brexita. Međutim, iz okvirnog plana koji, uzgred rečeno, premijerki May i dalje ostavlja značajan manevarski prostor, obrisi kontradikcija Brexita su postali očigledniji. Naime, najavljena su naredna dva poteza britanske vlade – prvo se u martu 2017. godine očekuje aktiviranje člana 50. Lisabonskog sporazuma, koji reguliše proces izlaska zemlje članice iz Evropske unije.

Nakon toga, na dnevnom redu parlamenta Ujedinjenog Kraljevstva će se naći anuliranje Zakona o Evropskoj zajednici (eng. *European Community Act - ECA*) iz 1972. godine, kojim je Ujedinjeno Kraljevstvo efektivno pristupilo današnjoj Evropskoj uniji i kojim se legislativi EU u toj zemlji daje

prioritet, te se ista prevodi na britansko zakonodavstvo. Prva nelogičnost koja se iz ovoga da primjetiti leži u samom redoslijedu najavljenih poteza.

Logičnije bi ipak bilo da parlament prvo “povuče” Zakon o Evropskoj zajednici iz 1972., odnosno da ga zamijeni novim zakonom koji bi zadržao EU legislativu prilagođenu novom kontekstu. Kako stvari trenutno stoje, ovaj potez će, u suštini, biti puka formalnost ako prije toga dođe do aktiviranja člana 50. s obzirom na to da za Ujedinjeno Kraljevstvo u tom momentu prestaje obaveza poštivanja temeljnih ugovora EU. Drugačije rečeno, u navedenom planu vlade UK ugovori i zakoni koji bi trebalo da se anuliraju u parlamentu efektivno neće postojati.

...i ko će to učiniti ?

Međutim, paradoksalnija situacija se nazire u kontekstu ključne predreferendumske teme – suvereniteta. Poznato je da je osnovni argument zagovarača izlaska UK iz Evropske unije bio povrat nadležnosti i jačanje suvereniteta države – tačnije njegovog parlamenta, kao glavnog zakonodavnog tijela. Ipak, sudeći prema najavama premijerke May, pristalice napuštanja EU bi mogli proći kao protagonisti poslovice “tjerali lisicu, istjerali vuka”. Naime, kao što smo već naveli, zakon kojim će se anulirati ECA iz 1972. (takozvani *The Great Repeal Bill*), neće poništiti četrdesetogodišnju EU legislativu u UK, već će omogućiti da se na dan aktiviranja člana 50. (takozvani *Brexit Day*) pomenuto zakonsko nasljeđe sekundarnom legislativom prilagodi “potrebama” Ujedinjenog Kraljevstva. Sekundarna legislativa se u anglosaksonskom kontekstu odnosi na statutarne instrumente, odnosno zakone koje donosi izvršna vlast bez potrebe za odobrenjem parlamenta ili bar konsultacijama sa istim.

Promjene, koje će se naći na dnevnom redu, mogu varirati od jednostavnih lingističkih prilagodbi (recimo, izbacivanje referenci na institucije EU i sl.) do bitnih izmjena samog sadržaja zakona. Ako se na trenutak osvrnemo na predreferendumsko obećanje – povrat suvereniteta Ujedinjenom Kraljevstvu – cinik bi mogao zaključiti da će se ono uistinu ispuniti. Suverenitet će se “vratiti” izvršnoj vlasti na uštrb zakonodavne.

Ako ovome pridodamo najave vlade UK da parlament te zemlje neće imati riječ pri definisanju samih pregovaračkih pozicija, odnosno o načinu napuštanja Evropske unije i aktivaciji člana 50.¹ - već da je planirano da svoj stav iznese samo o zaključenom “paketu” nakon pregovora - očigledno je da se radi o potpuno izvrnutoj logici “povrata” suvereniteta.

Ne baš tako jeftin izlazak

Kontradikcijama Brexita ovdje, ipak, nije kraj. Naime, još jedno od obećanja “*Leave*” kampanje – zaustavljanje imigracije u Ujedinjeno Kraljevstvo – bremenito je političkim tenzijama sa kojima će vlada UK morati da se obračuna. Do sada je članstvo u Evropskoj uniji Ujedinjenom Kraljevstvu donosilo prednosti jedinstvenog tržišta EU, odnosno benefite takozvane “četiri slobode” – sloboda kretanja robe i usluga, sloboda kretanja ljudi (uključujući, naravno, i radnike) i sloboda kretanja kapitala. Sa jedne strane, napuštanje EU će omogućiti Ujedinjenom Kraljevstvu da ponovo odlučuje o slobodi kretanja ljudi (odnosno o stopi godišnje imigracije). Kao što smo već naveli, ovo je bio osnovni argument “*Leave*” kampanje, te se čini da je bio jedan od glavnih razloga zbog kojeg je skoro 52% građana UK glasalo za izlazak iz Unije. Na drugu stranu, evropski zvaničnici, nastojeći da očuvaju principe na kojima je izgrađena EU, naglašavaju da “četiri slobode” dolaze u paketu i da to ne može biti švedski sto za Ujedinjeno Kraljevstvo. To znači da bi izlazak iz EU, uveliko naštetio firmama sa sjedištem u UK, prije svega zbog naglog zaustavljanja slobodnog toka kapitala.

Vlada UK se, tako, trenutno našla između dvije vatre – sa jedne strane se nalaze građani koji zahtijevaju zaustavljanje imigracije, dok su sa druge strane multinacionalne firme i finansijska industrija, koja želi zadržati pristup jedinstvenom tržištu EU, odnosno svoje profite.

¹ Nakon ove izjave premijerke May, pitanje uloge parlamenta u aktiviranju člana 50. je završilo na sudu.

Iako se u javnom diskursu u posljednje vrijeme našlo nekoliko prijedloga za rješenje problema pristupa jedinstvenom tržištu (tzv. švajcarski i norveški modeli²), svaki od njih podrazumijeva “nedjeljivost četiri slobode”, te evropski zvaničnici i dalje odbacuju mogućnosti *sui generis* rješenja za UK. Izvršna vlast UK, predvođena premijerkom May, izgleda, pred sobom ima još jedno uže na kojem će morati da balansira – ono između glasača i finansijskih interesa.

Sudeći prema rastu populizma i radikalizma u Evropi i Sjedinjenim Američkim Državama, ofanzivama protiv političke korektnosti, te prema oštrim predizbornim i predreferendumskim retorikama, čini se da je pred nama period u kojem će se sve češće pribjegavati demokratskim sredstvima zarad opravdavanja nedemokratskih ciljeva. Ipak - kao što primjer Brexita i njegovih inherentnih kontradikcija pokazuje - i dobar alibi može da zada glavobolju onome ko ga traži.

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

oktobar, 2016.

² Švajcarski model podrazumijeva potpisivanje bilateralnih trgovinskih sporazuma sa zemljama članicama dok norveški model znači pristupanje Evropskom ekonomskoj zoni (*European Economic Area – EEA*) sa poštivanjem pravila jedinstvenog tržišta Evropske unije (tzv. „četiri slobode“)